

Vad sätter man i handen på en nybörjare?

Om hur pianolärares val av läromedel kan påverka elevernas lärande.

Mikael Hylén, G5

Examensarbete, 10 poäng
Malmö, Januari 2006

Handledare: Anna Houmann

Examinator: Eva Saether

Sammanfattning

Detta arbete har genomförts för att försöka klargöra hur man som pianolärare kan påverka undervisningens riktning och elevernas kunskapsutveckling med sitt val av undervisningsmaterial och arbetssätt. Uppsatsen behandlar nybörjarundervisning och då främst den första terminens undervisning, där jag studerat tre olika böcker, dess metoder och hur de tar sig an uppgiften att introducera en nybörjarelev för musik och pianospel.

Tre elevgrupper har undervisats under vars 12 lektioner under hösten 2005, varje grupp har jobbat konsekvent med en av tre utvalda böcker.

De tre böcker som uppsatsen omfattar är Carl-Bertil Agnestigs "*Vi spelar piano 1*", Åsa Söderqvist-Sperings "*Pianogehör 1*" samt Adam Zimnys "*Spela piano med ADAM*".

Undersökningen har gjorts genom aktionsforskning, datainsamlingen består av audioinspelning av lektionerna samt loggbok och presenteras i två delar. Den första delen fokuserar på böckerna, medan den andra fokuserar på undervisningen.

Resultatet visar hur valet av läromedel och arbetssätt kan påverka undervisningen och ger indikationer på hur man som lärare kan jobba för att uppnå sina mål.

Nyckelord:

Nybörjarundervisning, Pianoundervisning, Arbetssätt, Läromedelsanalys, Kunskapsutveckling

Abstract

This study has been conducted in order to try to clarify how one as a piano teacher, by the choice of teaching material and method of teaching, can influence the process of learning. The study deals with novice teaching and more specifically first semester teaching. I have studied three books, their methods and how they take on the task of introducing music and piano playing to novice students.

I studied three groups of novice piano students during the autumn of 2005. For twelve lessons each class worked with one of the following three books: "Vi spelar piano 1" by Carl-Bertil Agnestic, "Pianogehör 1" by Åsa Söderqvist-Spering and "Spela piano med ADAM".

The study was carried out by way of action science. The collected data consists of audio recordings from the lessons as well as a "log book", all presented in two separate sections. The first section focuses on the books while the second section focuses on the methods of teaching.

The results show how the choice of teaching material as well as method of teaching may influence the classes and indicates how a piano teacher may reach his/her goals.

Keywords:

Novice teaching, Piano classes, Method of teaching, Analyses of teaching material, Learning process.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Bakgrund	2
2.1 Tidigare forskning om Musik-/Kulturskolan.....	2
2.2 Schemateorin	3
3. Syfte och frågeställning	4
4. Metod	5
4.1 Kvalitativ metod.....	5
4.2 Aktionsforskning.....	5
4.3 Studien	6
4.4 Val av läromedel	7
4.5 Analys och tolkning.....	9
4.6 Etiska överväganden	9
5. Resultat A	9
5.1 Förord och metod	10
5.2 Introduktion.....	11
5.3 Progression	14
5.4 Avslutning.....	16
6. Resultat B	17
6.1 Förord och metod	17
6.2 Introduktion.....	19
6.3 Progression	23
6.4 Avslutning.....	27
7. Diskussion	29
7.1 Vi spelar piano 1	30
7.2 Pianogehör 1.....	31
7.3 Spela piano med ADAM.....	33
8. Slutsatser	34
Referenser	36

1. Inledning

Jag har under de senaste åren haft en del olika jobb som involverar att undervisa nybörjare i pianospel, främst på Kulturskolan i Skurup men även privat. Just nu och parallellt med att jag skriver det här arbetet undervisar jag nybörjare på två av Malmös Montessoriskolor. I dessa jobb har jag fått ta del av och använt olika läromedel som är inriktade på just nybörjarundervisning, och jag har upptäckt att det finns undervisningsmaterial av växlande karaktär.

I min nuvarande anställning på Montessoriskolan har jag kommit att bli introducerad till metoden som de använder i sin instrumentundervisning där, nämligen ADAM-metoden, utvecklad av Adam Zimny.

I och med att jag stött på olika undervisningsmaterial, arbetssätt och metoder, och att jag gärna jobbar med nybörjarundervisning i framtiden har ett intresse i ämnet väckts och lett fram till frågeställningen för det här arbetet: Vad sätter man i handen på en nybörjare?

När man har som uppgift att introducera någon för musik och ett instrument finns det så många ändar att börja med, och jag tror att det gäller för läraren att på ett så smidigt och lekfullt (förutsatt att det handlar om barn) sätt hitta en väg in i musiken som får eleven att vilja fortsätta spela och fördjupa sig ytterligare. Jag tror att de första lektionerna, eller till och med den första terminen många gånger kan vara avgörande för elevernas upplevelse av instrumentalundervisning som positiv eller negativ, där lärarens val av läromedel och arbetssätt kan spela en stor roll.

För att kunna genomföra denna studie har jag tittat på vad det finns för undervisningsmaterial för nybörjare på marknaden idag och valt ut två läromedel som representerar två olika metoder, utöver redan nämnda ADAM-metoden. Åsa Söderqvist-Spering's "*Pianogehör 1*" som är en metod som bygger på gehörsbaserat lärande, samt Carl-Bertil Agnestigs klassiska "*Vi spelar piano 1*" som kanske är den mest kända och etablerade pianoskolan idag och som funnits med sedan slutet av 1950-talet. Det finns naturligtvis fler nybörjarböcker än dessa, men jag har valt att begränsa mig vid dessa tre utvalda metoder.

2. Bakgrund

I arbetet med uppsatsen har jag försökt att ta reda på om det tidigare gjorts liknande studier som den jag håller på att göra, för att i så fall kunna jämföra mina resultat. Det har inte gått att hitta någon tidigare läromedelsutvärdering vad gäller nybörjarböcker för piano, därför känns det extra angeläget för mig att genomföra detta arbete.

2.1 Tidigare forskning om Musik-/Kulturskolan

Kulturskolan har till skillnad från förskolan, grundskolan och gymnasiet ingen läroplan, lärarna och skolorna är fria att tillsammans med respektive kommun skapa egna mål för sin verksamhet. Det här medför att det finns en stor variationsrikedom både i kulturskolornas målbeskrivningar och i lärarnas sätt att arbeta. Sättet att arbeta på styrs i stor utsträckning av de pedagogiska idéer och erfarenheter lärarna har. (Holmberg 2005).

I *Det Leksamma Allvaret – fyra språkutvecklande miljöer* (Hartsmar 2004) beskriver Adam Zimny problemet han såg i instrumentalundervisning med barn. Han berättar om vad han fick höra under den tid då han jobbade i en notaffär i Malmö:

...där fick jag höra röster som jag som musiklärare aldrig fick höra. I arbetet fick man mest höra från de elever som klarade sig bra och från deras föräldrar. De som är mycket besvikna hör man inte. De slutar istället. Deras röster hörde jag i affären bl. a. De kunde säga...ja, de nästan började gråta när man kom i samtal med dem. Det handlade om hur svårt det var för barnen att ta till sig. Vad är det man lär ut? Man lär ut saker och ting som inte har någon förankring i barnen. De röster som hördes mest handlade om instrumentalundervisning, alltså när man hade valt ett instrument. Där fick man spela saker man inte förstod, övningar, övningar. Det blev aldrig någon musik. Jag kände mig också till viss del anklagad, för jag hade ju också gjort en del sådant. Varenda lärare gör så gott man kan. Det handlar inte om dåligt jobb. Det handlar om ett verktyg och en filosofi som inte hör hemma här...Man försöker servera ett vuxet sätt till barnen. Man försöker få barn att studera musik. Barn vill veta först och främst hur man gör. De söker efter förståelse.

Jag tycker att citatet ovan målar upp problemet i fråga på ett bra sätt. Musikundervisningen innehåller mycket övningar och musikgrammatik som många gånger kan stå i vägen för själva musicerandet, därför blev Adams slutsats att man i undervisningen inte nådde ut till alla eftersom barnen har svårt att relatera till och ta till sig det som lärs ut.

I ”*Interaktion och Kunskapsutveckling – en studie av frivillig musikundervisning*” behandlar Rostvall & West (2001) samma problematik. Författarna pekar på problemet med en institutionell tradition där lärare gärna ser talang för musikutövande som något en gång givet. Även Hultberg (2000) och Carlsson (2000) hävdar att den traditionella instrumentalundervisningen i stor utsträckning går ut på att lära eleverna läsa noter. De pekar till och med på att kravet på notläsning är en anledning till att många elever väljer att sluta på musik- och kulturskolan.

Eftersom instrumentalundervisningen beskrivs som starkt knuten till noterad musik och eftersom eleverna anger noterna som en anledning till att sluta är det mycket troligt att de har andra mål med sitt deltagande i musikundervisningen än att lära sig spela efter noter.

2.2 Schemateorin

Det finns en teori ursprungligen utvecklad inom den kognitiva psykologin, som hjälper oss att förstå hur människor tar till sig och utvecklar kunskap. För lärare som vill försöka sätta sig in i läroprocesser och hur man kan stödja elever i deras utveckling, kan denna teori vara mycket fruktbar. Följande sammanfattning av schemateorin är hämtad ur *Handlingsutrymme*, skriven av Rostvall & West (2000).

Inom psykologin använder man begreppet *schema* för att förklara läroprocesser och för att beskriva kunskapens struktur och beståndsdelar. Genom upprepade erfarenheter skapas mönster. Dessa automatiseras till olika former av kunskap som vi använder dels när vi tolkar information, dels när vi handlar – ett *schema* har utvecklats.

När man har utvecklat ett schema blir det möjligt att omedelbart känna igen till exempel en not i notsystemet, utföra komplicerade rörelsemönster som att cykla utan att behöva tänka på alla detaljer som tillsammans utgör alla rörelsemönster som ingår i cyklingen. Scheman gör det möjligt att skapa begripliga helheter av alla sinnesintryck. När schemat har bildats uppfattar vi företeelsen som helhet. Kunskapen har utvecklats och blivit en färdighet.

Inom musikundervisning kan schemabegreppet användas för att förklara de sammansatta och komplexa handlingar det innebär att spela ett instrument, eller det abstrakta tankearbetet att tolka en notbild. Utvecklingen av sådana kunskaper är en mångdimensionell process som förutsätter att den som spelar har lärt in många olika scheman. Dessutom måste eleven ha utvecklat motoriska färdigheter på sitt instrument i form av automatiserade scheman, vilket i sin tur möjlig-

gör att de musikaliska idéerna eller notbilden kan omvandlas till klingande musik.

Kunskaper i form av utvecklade scheman är hierarkiska till sin natur det vill säga att de byggs upp bit för bit från en lägre nivå till en högre. Ju fler mönster man automatiserar desto enklare blir det att ägna sitt medvetande åt nya saker. Notläsning är en mycket komplex färdighet, som kräver att man utvecklar ett stort antal underliggande scheman. Enligt Rostvall & West (2000) ligger detta moment så tidigt i undervisningen att många elever ännu inte har hunnit automatisera de scheman som är nödvändiga för att man skall kunna lära sig läsa noter flytande. Rostvall & West (2000) menar vidare att alltför tidig fokusering på notläsning i läroprocessen kan leda till att viktiga mönster aldrig automatiseras ordentligt, eftersom elevens medvetande är upptaget med att lära sig tolka notbilden. I värsta fall kommer eleverna då aldrig ur nybörjarstadiet och lyckas inte få något flyt i sitt musicerande. Sådana negativa upplevelser leder ofta till minskad motivation och kanske till och med att man känner sig misslyckad och omusikalisk.

3. Syfte och frågeställning

Jag vill med detta arbete skaffa mig själv en god insikt i och kunskap om hur dagens pianoundervisning kan se ut för nybörjarna. Jag har valt att se närmare på tre böcker och analyserat hur de är strukturerade och på vilket sätt de tar sig an de problem som man väntas stöta på när man undervisar en nybörjare.

Under arbetets gång kommer jag att undervisa tre grupper med elever under tolv lektionstillfällen, varje elevgrupp kommer att undervisas konsekvent med en av de tre utvalda läroböckerna/metoderna. Jag kommer att följa utvecklingen för att till slut se hur de olika metoderna påverkar elevernas utveckling och intresse kring sitt musicerande.

Jag är alltså ute efter att undersöka hur valet av läromedel och arbetssätt kan komma att påverka elevers lärande och kunskapsutveckling. Samtidigt är jag väl medveten om att själva läroboken och lärarens metod inte är det enda som är avgörande för att om undervisningen skall bli lyckad eller mindre lyckad. Det är naturligtvis många faktorer som spelar in och som behövs för att bli en bra lärare, och valet av metod/arbetssätt är bara en av dem, men för att detta arbete inte skall bli för omfattande har jag begränsat mig till att enbart studera läromedlen.

Hur kan jag som lärare påverka mina elevers lärande med mitt val av arbetssätt?

De tre metoder jag valt att titta närmare på tar sig an uppgiften att introducera pianospel till nybörjareleven på olika sätt, vilket leder till huvudfrågan: Vad sätter man i handen på en nybörjare?

Jag vill understryka att jag inte har som målsättning att komma fram till att metod A, B eller C är bäst respektive sämst, utan snarare att hitta skillnader i kunskapsutveckling och resultat, samt fördelar och eventuella nackdelar med de olika sätten att undervisa. Detta för att i sin tur kunna spetsa till min egen kompetens i området och lättare kunna välja undervisningsmaterial och metod efter vad jag anser passa den enskilda eleven bäst.

4. Metod

När man bedriver kvalitativ forskning så är objektets natur och karaktär avgörande för valet av metod och tillvägagångssätt (Johansson, 2002). Mitt val föll på aktionsforskning och nedan följer en beskrivning av min metod.

4.1 Kvalitativ metod

Begreppet kvalitativ forskning förekommer sedan 1970-talet i ökad utsträckning i samhällsvetenskaplig forskning. När man bedriver kvalitativ forskning så fokuserar datainsamlingen på ”mjuka” data, till exempel i form av kvalitativa intervjuer och tolkande analyser, oftast verbala analyser av textmaterial. Eftersom man ofta är ute efter att studera en process bör man vara inställd på att frågeställningen kan komma att ändras under studiens gång. Det gäller att lita på processen och inte vara rädd för omstruktureringar efter hand.

I mitt fall studerar jag den process som äger rum under en termin i min egen undervisning. Jag har följt tre grupper i syfte att se hur deras kunskapsutveckling tar form i förhållande till tre olika läromedel.

4.2 Aktionsforskning

Valet av metod för min studie föll på aktionsforskning, som är praktisk och problemlösande, och har som syfte att bearbeta konkreta problem i en här-och-nu-situation. Den har visat sig väl lämpad för pedagogisk forskning, särskilt i sammanhang där det krävs speciell kunskap om ett specifikt problem, och där det är praktikern själv som genomför forskningsarbetet. Karin Johansson (2002) diskuterar ovanstående i sin uppsats och menar vidare att man ofta syftar till förbätt-

ring av en konkret verklighet. Uppgiften är nödvändigtvis inte slut i och med att projektet är slutfört.

Aktionsforskning består i allmänhet av fyra moment som går runt, observerande – planerande – agerande – reflekterande, men är i praktiken oftast mer komplex och svåröverskådlig än vad denna enkla modell antyder (Johansson 2002). I min studie har jag lagt vikt på planering, agerande, observerande, tolkning och reflektion.

Jag har valt aktionsforskning eftersom jag är intresserad av att utveckla min egen kompetens som pianolärare. I aktionsforskning har jag möjlighet att dels observera och dokumentera processen, samtidigt som jag själv är delaktig i den och kan påverka riktningen.

4.3 Studien

Studien genomfördes på två Montessoriskolor i Malmö under höstterminen 2005. Den förbereddes och utformades veckorna innan min undervisning startade då jag fått en överblick av hur mina elevgrupper var organiserade. Andra överväganden som skedde under denna period handlade om läromedel, hur många och vilka som skulle lämpa sig att ta med i studien.

Elevgrupperna:

- ”*Spela piano med ADAM*”, 4 (2 killar+2 tjejer) elever i åldern 9-10 år.
Tid: 12 x 45 minuter
- ”*Vi spelar piano 1*”, 3 (2 tjejer+1 kille) elever i åldern 8 respektive 9 år.
Tid: 12 x 40 minuter
- ”*Pianogehör 1*”, 2 tjejer bägge 9 år gamla.
Tid: 12 x 35 minuter

Här vill jag tillägga att jag inte haft möjlighet att ”skraddarsy” mina elevgrupper med studien i åtanke, utan varit begränsad att välja ur den redan befintliga gruppindelningen som gjorts av skolorna. Tilläggas bör också att lektionstiden inte varit lika lång för de tre grupperna, vilket eventuellt kan ha påverkat resultatet.

Studien kan delas in i två delar, en A och en B studie. I A-studien har jag analyserat själva läromedlen genom att noggrant gå igenom de tre böckerna och notera hur de är strukturerade. Det här redovisas under ”Resultat A”.

I B-studien har jag studerat själva undervisningsprocessen med de tre elevgrupperna, och det här redovisas för under "Resultat B". För att ge stort utrymme för tolkning och reflektion av varje undervisningstillfälle, valdes datainsamlingsmetoder där jag hade möjlighet att gå tillbaka och begrunda materialet.

- Inspelning av lektionerna på minidisk
- Egen loggbok
- Utvärdering av lektionerna med eleverna

Genom att spela in lektioner på audio/video kan lärare och lärarstudenter få nya kunskaper om hur arbetssätten fungerar i olika situationer. Sådana kunskaper ökar lärarens repertoar av handlingar och han/hon kan reflektera över flera möjliga handlingsalternativ, (Rostvall & West, 2000).

4.4 Val av läromedel

När jag valt vilka läromedel som skall ingå i min undersökning har jag varit ute efter att hitta tre böcker som skiljer sig avsevärt från varandra, det här för att förhoppningsvis kunna hitta tydligare skillnader i undervisningens progression och resultat längre fram.

Att Carl-Bertil Agnestigs "*Vi spelar piano 1*" skulle finnas med i min undersökning var ett enkelt val. Den har varit väldigt populär sedan den kom till och nästan blivit en standard. Många klassiska melodier som de flesta känner igen kommer från denna bok, till exempel 'Spanien' och 'Till paris'.

Enligt personal på notaffären "Malmö Musikhandel" är "*Vi spelar piano 1*" i särklass deras mest sålda bok för nybörjare varje år (muntlig kommunikation, 2005-08-17). Det skvallrar om att den används flitigt på olika pianoskolor i landet och är populär bland de pianopedagoger som är aktiva idag. "*Vi spelar piano 1*" kom ut 1958 och har inte blivit omarbetad vid något tillfälle. På grund av dess ryktbarhet är det ett enkelt val för mig att inkludera denna bok i min undersökning.

"*Pianogehör 1*" av Åsa Söderqvist-Spering är den andra boken som jag valt att inkludera i min undersökning. Här prioriteras en gehörsbaserad undervisning. Författaren är ute efter att utveckla elevens öron redan på ett tidigt stadium, för att musiken skall få en djupare förankring hos den studerande. Denna skillnad på fokus gör att den är intressant för mig att ta med i undersökningen.

”Spela piano med ADAM” av Adam Zimny är den bok som sticker ut mest av de tre metoderna som koncept. Den tar sig an barnens musikalitet från en helt annan vinkel än de övriga två böckerna och målet är att stimulera barnens musikalitet på ett så direkt sätt som möjligt. Boken undviker så gott som helt allt vad teori och musikgrammatik heter. ADAM-metoden bygger på att det sitter en remsa med siffror precis bakom klaviaturen:

Bild: Klaviatur med sifferremsa bakom tangenterna.

Bakom tonen A finns siffran 1, bakom B siffran 2 osv. De vita tangenterna A-G är alltså numrerade 1-7. Vid nästa oktav börjar siffrorna om igen med 1 osv. Höjningar och sänkningar noteras med + och – tecken, direkt efter siffran. Ett Db betecknas 4- till exempel. Dessa siffror återfinns att läsa inuti nothuvudet i alla låtarna som finns i ”Spela piano med Adam”. Här följer ett exempel på hur första frasen i ”Blinka lilla stjärna” ser ut med ADAMs notering:

Bild: Notexempel ur ”Spela piano med ADAM”.

Eleverna läser alltså av siffran som finns i nothuvudet, och spelar sedan på tangenten som har motsvarande siffra. Tanken är att eleven på så sätt snabbare skall kunna koppla notbilden till den tangent som skall spelas.

Boken använder sig alltså inte av traditionell notläsning, därför tycker jag att det är intressant att inkludera den i min undersökning.

4.5 Analys och tolkning

Inspelningarna på minidisk granskades först då de fördes över på dator för smidigare hantering, detta skedde som regel samma kväll som undervisningen skett och de avsnitt som jag upplevde som relevanta kunde noteras. Upprepade lyssningar av audiomaterialet och genomgång av loggnoteringarna har också gjorts i samband med att kapitlet "Resultat B" skrevs.

4.6 Etiska överväganden

I och med att jag gjort ljudupptagningar av min undervisning har jag varit skyldig att meddela de aktuella eleverna om detta, samt även deras föräldrar om de varit närvarande i samband med att eleverna kommit till och gått från lektionen. Jag har då förklarat för dem vad mitt arbete går ut på och varför det är viktigt att jag spelar in lektionerna. De har blivit lovade att jag själv är den enda som kommer att lyssna på det, och då spelar det ju ingen roll att jag spelar in eftersom jag själv är närvarande under lektionen. Ingen elev eller förälder som jag pratat med har haft några invändningar, snarare har de bara tyckt att det varit spännande att få medverka i min undersökning.

Ingen elev nämns vid namn i uppsatsen utan vid behov är de nämnda som "Elev A", "Elev B" och så vidare.

5. Resultat A

I det här kapitlet kommer jag att presentera min läromedelsanalys av de tre utvalda böckerna. Följande frågeställningar har jag använt vid läromedelsanalysen:

Innehåller böckerna några metदानvisningar för läraren? I så fall hur ser de ut? Första sidan i boken, vad är det första eleven får göra/spela? Progression, hur man går vidare i boken och hur presenteras ny information på vägen?

Till sist hur avslutas boken och vad förväntas man kunna som elev när man spelat igenom hela boken?

5.1 Förord och metod

”Vi spelar piano 1”

Här följer nu delar av bokens inledningsord, skriven av Carl-Bertil Agnestig för att ge en överblick över Carl-Bertils tanke med boken:

Vi spelar Piano 1 är ett försök att skapa och tillrättalägga ett nybörjarmaterial som anknyter till barnens egen intressevärld. Avsikten har också varit att servera det hela på ett så aptitretande sätt att den musikaliska matlusten hos våra spelande barn skall öka medan de förser sig. /.../ Ackord används här i mycket liten utsträckning. I stället ägnas uppmärksamheten åt frigörelsen i händernas inbördes förhållande genom en luftig stämföring. Strävan har samtidigt varit att utforma samlingen på ett sådant sätt; att styckena i fråga om tonomfång och melodisk fortskridning skall ligga verkligt bekvämt till, detta för att möjligheterna att hos eleverna skapa en lugn pianohand och avspänd spelstil skall vara så stor som möjligt. /.../ ”Spelglädje och musikalisk anda” må stå som motto för denna spelbok. Detta bör vara en ledstjärna i all musikundervisning med barn, och det har också varit målsättningen i den pianoundervisning, ur vars erfarenheter denna första del av ”Vi Spelar Piano” vuxit fram. (Agnestig, 1958).

Utöver inledningsorden, som ju inte är någon direkt metदानvisning, finns det inga ord eller instruktioner där Agnestig (1958) vänder sig till läraren om bokens tillämpning.

”Pianogehör 1”

Boken inleds med orden ”Pianogehör är avsedd för både barn och vuxna och är ett försök att snabbt nå en spelnivå där upptäckarvilja och skaparglädje garanterar fortsatt musicerande.” (Söderqvist-Spering, 2000, s2)

Bokens inledning fortsätter med författarens metदानvisning och tanke med boken:

Eleven härmar – fras efter fras – ser hur Du spelar frasen, ser notbilden som ’minnesanteckningar’ av det Du spelar. Du lär eleven att lyssna och höra. Och eleven får spela och spela – med stöd av bokens ’minnesanteckningar’.

TITTA! LYSSNA! SPELA!

Börja gärna lektionen utan bok – med övningar i att härma enkla teknikövningar och med gehörspel. Låt eleven improvisera, hitta på – en enda egen ’skapad’ ton kan vara lycka. Och...allt som görs med känsla och inlevelse är tillåtet!

Avpassa de teoretiska avsnitten efter elevens nivå och läggning! (Söderqvist-Spering, 2000, s2).

”Spela piano med ADAM”

Boken inleds med följande förord:

Utgångspunkten för denna lärobok är att tillvarata den enorma rikedom av musikdata, som barn av idag redan har inom sig. De kan, utan att ha studerat, reproducera en enorm mängd melodier och även en del ganska komplicerade rytmiska förlopp. Allt det här har de förvärvat genom auditiv inläring på exakt samma enkla sätt som de lärt sig sitt språk. Inser man detta så inser man också att kravet på notkunskap, som villkor för musicerande är överdrivet. Traditionella spelböcker försöker ofta lära ut en mängd termer som inte är nödvändiga på nybörjarnivå.

Det är som att lära sig språkets grammatik innan man lär sig tala! ADAMs noter är lätta att förstå eftersom de är försedda med en klar och tydlig greppanvisning. Detta gör att barnen snabbt kan lära sig spela den mängd kända melodier, som redan finns i huvudet på dem. Samtidigt förvärvar de färdigheter på instrumentet, (Zimny, 1994).

Boken fortsätter med en infosida där ADAM-metoden presenteras. Jag har tidigare skrivit om detta under rubriken ”Val Av Läromedel”, men här följer ett par kompletterande citat ur inledningen:

”/.../ Taktstreck och metrumangivelser är medvetet utelämnade därför att de i början är oversäntliga för musicerande. /.../ ADAM leder direkt till målet, barnen spelar med stor glädje och får snabbt en stor repertoar. När de spelat ett tag kan de i egen takt ”mörklägga” noterna och spela utan digitaler (siffror), (Zimny, 1994).”

Några direkta metदानvisningar till läraren finns inte, utöver den utförliga förklaringen av ADAM-metoden.

5.2 Introduktion

”Vi spelar piano 1”

I Carl-Bertil Agnestigs bok är det allra första man får lära sig att känna igen och kunna lokalisera tonen C på klaviaturen. I nästa steg får man se och lära sig var ettstrukna C finns i notsystemet. Denna ton är utgångspunkt för hela bokens upplägg. I de två första små melodierna får man instruktioner om att lägga höger tumme på C och spela ett steg upp till tonen D, samt att göra samma sak med vänster hand. Alltså vänster tumme på C och sedan spela ett steg ner till B (se bild):

Lägg höger hand med tummen på C och spela:

1. Ett steg uppåt

Räkna: 1 2 1 2 1 2

Lägg vänster hand med tummen på C och spela:

2. Ett steg nedåt

C H

Bild: Notexempel ur Agnestigs "Vi Spelar Piano 1"

"Pianogehör 1"

Boken inleds med den mest elementära informationen om notläsningssystemet och man får lära sig tonerna lilla D, F och A i F-klav samt ettstrukna D, F och A i G-klav. Det finns sedan en bild över klaviaturen som också den visar var ovan nämnda toner finns och man får lägga ut händerna och placera fingrarna (5-3-1 resp. 1-3-5) på de rätta tangenterna. De första melodierna består av väldigt enkla fraser som binder samman de sex tonerna man lärt sig, till exempel högerhanden får spela ettstrukna D-E-F, F-E-D och så vidare. Vänsterhanden får göra motsvarande övning i nästa melodi. Under varje ton finns rutor där man skall skriva in namnen på de toner man spelar och det finns grå "infoboxar" där nya moment presenteras teoretiskt. (Bildexempel):

Lägg höger tumme på D-tangenten och spela:

D E

♩ = halvnot skall klinga dubbelt så länge som ♪ = fjärdedelsnot

Här är vänsterhandens fem notlinjer, notsystem. Lägg tummen på A-tangenten och spela:

A G

Börja på en A-tangent och klättra uppåt på de vita tangenterna. Tonerna heter samma som de första sju bokstäverna i alfabetet! I Sverige kallas tonen B ofta för H!

Bild: Notexempel ur Söderqvist-Sperings "Pianogehör 1".

”Spela piano med ADAM”

Boken inleds direkt med melodier. Först en melodi för högerhanden i A-dur där vänsterhanden samtidigt spelar intervall som tillsammans med melodin bildar harmonik. Man anger som tidigare nämnt inget om takt- eller tonart. Inga fasta förtecken finns utan man använder tillfälliga förtecken där de behövs. Efter den första melodin kommer samma melodi igen, men den här gången i Bb-dur. Vänsterhanden spelar denna gång en enkel basstämma istället för intervall som i första melodin (bild):

1.

The image displays two systems of piano music. Each system consists of two staves: a treble clef staff for the right hand and a bass clef staff for the left hand. The first system is in A major, indicated by two sharps (F# and C#) in the key signature. The right hand plays a melody of quarter notes, while the left hand plays a series of dyads (intervals). The second system is in B-flat major, indicated by two flats (Bb and Eb) in the key signature. The right hand plays the same melody as in the first system, but the left hand plays a simple bass line consisting of single notes.

Bild: Notexempel ur Zimnys ”Spela piano med Adam”.

5.3 Progression

”Vi spelar piano 1”

Boken fortsätter i samma anda som den inledde. Med tonen C i centrum introduceras nya toner en i taget stegvis både uppåt och nedåt. De tolv första melodierna har ettstrukna C som första ton. Efter arton melodier har man fått lära sig tonerna i omfånget från lilla G och upp till ettstrukna F, alltså totalt åtta toner. De tio första melodierna går samtliga i två fjärdedels takt och de fyrtiofem första melodierna/låtarna går samtliga i C-durs tonart och helt utan förtecken. Dynamiska begrepp, såsom *p* (piano) och *f* (forte) används mycket sparsamt och introduceras först i melodi 25.

Först efter tjugotre melodier bryter man det dittills inlärda mönstret att höger respektive vänster tumme utgår från tonen ettstrukna C och vänsterhanden ”frigörs” nu i och med att man introducerar flerstämmighet. Även i denna nya introduktion går boken försiktigt tillväga och man börjar med två nya toner i vänsterhanden; lilla C och lilla G. Dessa förekommer sedan i de följande melodierna, antingen spelas de samtidigt eller så förekommer de enskilt och bildar en enkel basstämma. Efter ytterligare tio melodier, där eleven bland annat får lära sig klassiker som Varm Korv, Spanien och Till Paris introduceras sedan de resterande tonerna i vänsterhanden så att man spelat hela omfånget från lilla C till ettstrukna G. Vid det här laget har man trettionio melodier bakom sig och ytterligare några melodier spelas där man i snabbare takt än tidigare introducerar tonerna från ettstrukna A upp till tvåstrukna C i melodi 45.

Efter 45 spelade melodier har man alltså lärt sig omfånget från lilla C upp till tvåstrukna C.

I melodi 46 introducerar boken för första gången ett förtecken. De näst följande melodierna går i F-dur, man får även transponera en av de tidigare inlärda melodierna från C-dur till F-dur. Vid melodi 66 är det dags att lära sig en ny tonart, nämligen G-dur och bokens första korstecken presenteras. Den resterande delen av boken består av melodier i G-dur.

En annan notering som jag gjort och anser vara högst nämnvärd är att samtliga melodier i *”Vi spelar piano 1”* går i dur! Boken innehåller alltså inte en enda melodi som går i moll!

”Pianogehör 1”

Efter introduktionen fortsätter boken med små enkla melodier som till exempel ”Lunka på”, ”Björnen sover” och ”Lilla snigel”. Vissa av låtarna finns utskrivna i sin helhet medan andra bara har första frasen noterad. Tanken är då att eleven själv skall kunna ta ut resten av melodin på gehör. Boken går fort fram och ny information presenteras, i princip mellan varje melodi. Redan på bokens tredje och fjärde sida (cirka två melodier per sida) har man sett teoretisk information och tillämpning i melodier på fjärdedelsnoter, halvnoter, helnoter, åttändelsnoter, taktarter, bindebågar och även en del ackord.

Låtarnas melodiregister sträcker sig fortfarande inom en position, från lilla D till A i vänster och ettstrukna D till A i höger. På fjärde sidan kommer de första melodierna där höger och vänster hand gör olika saker samtidigt. Boken fortsätter i sin raska takt och till melodierna finns ibland små kompstämmor som kan läras ut på gehör. Det är gott om små instruktioner mellan melodierna, både till eleven och ibland till läraren, till exempel får man tidigt testa att transponera någon melodi man lärt sig genom att flytta upp handen upp ett steg, det kan också vara att man ombeds testa spela melodin med bägge händer i olika oktaver.

Tempot är som nämnt väldigt högt i boken och vid halva boken har man inte bara fått spela melodier, utan det har också förekommit övningar där eleven fått testa att spela enkla ostinatton och improvisera samtidigt. Stilen på musiken har varit varierande och utöver klassiska kända små melodier och barnvisor har det varvats med av författaren skrivna låtar, där hon har täckt stilar som blues och tango. Låtarna går varierat i dur och moll, men man har hittills bara använt sig av tonarterna C/Am och F/Dm. Under sista halvan av boken får eleven spela i betydligt fler tonarter med både två och tre förtecken, samtidigt går melodierna nu över till att vara lite längre och arrangemangen mer utförliga. Ny information presenteras på samma sätt som tidigare med hjälp av de gråa ”infoboxarna”.

”Spela piano med ADAM”

Boken fortsätter på samma sätt som den inledde med tvåhändiga enkla arrangemang på 4 eller 8 takter. Tonarterna varierar ständigt. Vänsterhanden spelar antingen intervall/ackord, en basstämma eller i vissa fall förekommer en ”spegelvändning” av melodin i vänsterhanden. I de fallen spelar vänsterhanden exakt samma fingrättning och rytm som högerhanden. Efter sex melodier introduceras en del nyheter. Vänsterhanden blir mer varierad och kan till exempel bestå av en blandning av intervall och basgångar. I melodierna förekommer även punkterade rytmer, men någon teoretisk information om nya element är medve-

tet utelämnad. I den senare halvan av boken använder man sig också till en del av 16-dels rytmer och enkla ”Boggiakomp” i vänsterhanden.

Låtmaterialet består till stor del av kända melodier, till exempel ”Gubben Noak”, ”London Bridge” och ”Fjäril Vingad”. Formangivelser som ”FINE”, ”Da Capo” och ”Dal Segno” introduceras och används tidigt i boken. Svårigheten på melodierna i boken ökar till en viss grad ju mer man avancerar i boken, men inte alls i samma utsträckning som i de andra två böckerna.

5.4 Avslutning

”Vi spelar piano 1”

Boken innehåller 79 melodier, under vägens gång har eleven fått lära sig tonomfånget från lilla C och upp till tvåstrukna G. Eleven har spelat i tre olika tonarter, C-dur, F-dur samt G-dur. Boken avslutas med följande ord signerade Carl-Bertil Agnestic:

Hej! Det är verkligen duktigt av dig att redan ha spelat ut den här boken! I del 2 kommer du att få lära dig många nya trevliga melodier med andra rytmer än vi redan har haft och i nya tonarter. Därför är det bra att du känner dig så ”hemma” i de tre tonarter som vi har använt i den här boken. Jag hoppas att du har glatt dem där hemma, dina kamrater och många andra med att spela och sjunga för dem. Det ska vi göra i fortsättningen också. På återseende! (Agnestic, 1958).

Det finns alltså en del två där man tar vid där bok ett slutar. På grund av min uppsats begränsning till att täcka arbetet under en termin/12 lektioner, har jag inte haft tid eller möjlighet att arbeta med del två, utan jag har enbart använt mig av och analyserat del ett.

”Pianogehör 1”

Boken innehåller sammanlagt 52 övningar och melodier/arrangemang. Tonarter som man har täckt är, i samma ordning som de introduceras i boken, D moll, C dur, D dur, F dur, A moll, G dur, E moll, C moll och G moll. Svårighetsgraden i slutet av ”Pianogehör 1” är något högre än i de andra två böckerna. Boken avslutas med en liten teoridel om intervall, samt ett par improvisationsövningar där kompstämman för läraren finns noterad med tillhörande instruktioner.

Några slutord av författaren finns inte i boken, men även Pianogehör är en serie och det finns fortsättningsböcker (*"Pianogehör 2"* och *"Pianogehör 3"*) som jag inte har haft möjlighet att omfatta i det här arbetet.

"Spela piano med ADAM"

Boken innehåller 22 melodier/låtar. Det är svårare att jämföra *"Spela piano med ADAM"* med de andra böckerna eftersom den har ett så annorlunda sätt att presentera ny information, eller snarare att utelämna information. Bokens metod och målsättning har fokus på det rent musikaliska, genom att på ett så direkt sätt kunna få ut den musik som eleverna har i sig.

På bokens sista sida finns en teknikövning *"Slalom 1"* och *"Slalom 2"* där man får träna upp fingerfärdigheten genom att spela kromatiska skalor upp och ner.

6. Resultat B

I detta kapitel redovisar jag mitt eget arbete med de tre olika läromedlen under hösten 2005. Här beskrivs hur böckernas metदानvisningar fungerade för mig i praktiken, hur min undervisning fortskred och om elevernas utveckling i de tre undervisningsgrupperna. Vissa av styckena i kapitlet handlar om mina reflektioner under eller mellan lektionerna. Detta för att tydliggöra min tankegång i vissa situationer då jag stött på ett problem som måste lösas.

6.1 Förord och metod

"Vi spelar piano 1"

Som nämnt under *"Resultat A"* saknar boken metदानvisningar i inledningen. Eftersom boken är väldigt metodiskt uppbyggd, bör det ge sig självt om man följer boken sida efter sida i rätt ordning. Då avancerar man och lär sig nya saker i den ordning som författaren tänkt sig, så jag beslutade mig för att följa boken i min undervisning.

Elevgruppen består av två elever, som sitter vid var sitt elpiano placerade bredvid varandra, så att de har överblick över sin granne och kan se denna spela och på det sättet hållas aktiv när den andra eleven spelar själv.

När det varit dags att börja arbeta med en ny melodi har eleverna fått se noterna först, och använda sin notkunskap till att lista ut hur musiken skall låta och vilka tangenter som skall spelas. Jag har försökt att låta eleverna lära sig spela låten själv till så stor del som möjligt, och bara gått in och gett instruktioner där det varit nödvändigt.

”Pianogehör 1”

I de metदानvisningar som finns i boken understryker författaren orden ”Titta! Lyssna! Spela!” som nyckelord till sin metod. I min situation där jag undervisar i grupp med två elever samtidigt fick jag tänka ut hur jag på bästa sätt skulle kunna gå detta till mötes. Den första frågan jag ställde mig var att om de får titta, hur mycket lyssnar de då när jag förebildar? Här var jag ju ute efter att eleverna skall använda och utveckla sitt lyssnande och gehör i stor utsträckning och om de får se när jag spelar hela tiden var jag rädd för att de tar till sig mer av den visuella biten. Jag beslutar mig för att jag till en viss del måste ”tvinga” eleverna till att bara lyssna och använda sitt gehör till att hitta de rätta tonerna. Här följer nu en beskrivning av den modell som jag kom fram till och till stor del använde mig av när jag undervisade denna grupp:

De två elpianon som jag har tillgång till placerar jag mitt emot varandra, så att man sitter ansikte mot ansikte. Jag placerar bägge eleverna vid det ena pianot och mig själv vid det andra. Eleverna kan nu inte se min hand när jag spelar. Eftersom de sitter två vid ett piano får en elev ofta spela en oktav högre än vad som är noterat, den andra får spela en oktav lägre än noterat. Detta för att de skall kunna ha en naturlig spelställning där de sitter bredvid varandra.

Jag börjar nu med att spela endast den första meloditonen och låter elev A hitta den. Jag spelar själv i samma oktav som den elev jag förebildar för. När eleven är med på vilken den första tonen är, berättar jag vilket finger de bör spela den med, för att handen skall ha en så lämplig position som möjligt för att spela den kommande melodin. Jag spelar sedan den första frasen, eller i vissa fall bara de två, tre första tonerna och låter elev A hitta tonerna. Elev B är samtidigt aktiv med det visuella, hon kan ju se vilka toner elev A hittar. När väl elev A har lärt sig att spela första frasen vänder jag mig till elev B som direkt får repetera vad elev A spelat, fast i ”sin” oktav. Sedan går jag vidare med elev B och hon får lära sig nästa fras eller toner. Nu är alltså rollerna omvända, elev B tvingas lyssna och elev A ser hur elev B så småningom hittar tonerna och letar upp dem själv i sin oktav. Sedan blir det elev A’s tur igen att repetera fras 1 och 2, samt gå vidare med fras 3. Så här fortsätter jag tills hela melodin är klar. Då har jag lyckats uppfylla ”Titta! Lyssna! Spela!” biten på ett funktionellt sätt.

När eleverna väl kan spela hela stycket så får de se noterna och vi går igenom musiken med noterna framme och tittar på hur musiken noterats.

Här vill jag tillägga att ovanstående beskrivning är endast min egen tolkning och idé om hur man kan jobba med Pianogehör 1 som utgångspunkt för gehörsbase-
rat lärande.

”Spela piano med ADAM”

I boken finns som nämns inga direkta meto-
danvisningar, utan detta är lämnat i
lärarens händer. Gruppen består av fyra elever och i rummet finns två elpiano
och två mindre keyboards. Eleverna får spela elpiano varannan lektion och key-
board varannan lektion, så att de får en chans att bekanta sig med bägge typer av
klaviatur. När det varit dags för eleverna att lära sig en ny låt har tillvägagångs-
sättet varierat något, men ett typexempel såg ut så här:

Ofta har de fått börja med att själva få hitta tonerna utifrån notbilden. Alla fyra
jobbar med hörlurar i det första momentet. Efter några minuter tar vi bort lurarna
och går igenom eventuella klurigheter och frågor som dykt upp. Det kan till ex-
empel handla om saker som fingersättning, rytm och pauser. Vi fortsätter med
att alla spelar melodin om och om igen tills den sitter, jag själv spelar ofta med
på en femte keyboard. I de fall där vänsterhanden spelar samtidigt har vi repete-
rat högerhanden för sig och vänster för sig. I nästa steg får de spela samtidigt,
två elever spelar vänsterhanden och två elever spelar högerhanden, sedan byter
de med varandra. Många gånger använder vi då instrumentens möjligheter att
ändra ljud, och spelar till exempel med stråk- och flöjtljud för variationens skull.

Efter att eleverna lärt sig både vänster och höger hand för sig, testar vi att sätta
ihop dem och spela samtidigt. Oftast slutar det med att de får stycket i läxa till
nästa lektion.

6.2 Introduktion

”Vi spelar piano 1”

Den första lektionen börjar på samma sätt som boken. De två eleverna får lära
sig var tonen C finns på pianot och öva sig på att ”känna igen” den vänster om
de två svarta. Jag visar vidare var ettstrukna C ligger och eleverna får placera
höger tumme på tangenten. De är nu redo att börja jobba i boken. Den första lek-

tionen består inledningsvis av en muntlig introduktion av notsystemet i korta drag. Här känns det viktigt att eleverna så fort som möjligt lär sig hur man skall tolka en notbild.

Eleverna får öva, både tillsammans och enskilt att spela de första melodierna och samtidigt följa med i noterna för att se hur notbilden visar vilka tangenter som skall spelas.

Tempot när eleverna spelar är oftast väldigt långsamt och på så sätt märks det är många "processer" som är igång. Dels att hålla reda på handens position och fingrarna samtidigt som blicken är på ett papper där man skall läsa ut vad som skall spelas.

"Pianogehör 1"

Första lektionen börjar med att eleverna får sitta vid var sitt piano och lära sig att hitta tonen D. När de väl lärt sig hur de skall känna igen den blir första uppgiften att spela alla D som de kan hitta på klaviaturen. I nästa moment lägger vi till tonen A, de får leta upp alla A'n och sedan spela alla D och A på hela klaviaturen med pedalen nedtryckt några gånger. Eleverna har varit lätta att fånga så långt och jag går vidare och låter dem placera ut händerna enligt författarens modell. Vänsterhanden får spela D och A i lilla oktaven och högerhanden D och A i ettstrukna oktaven.

Jag sätter mig själv vid det ena pianot för att redan nu börja med den första gehörsövningen. Det finns alltså totalt fyra toner att välja på, jag berättar vilken den första tonen kommer att vara och spelar sedan två toner. Elevernas uppgift blir att lyssna ut vilken min andra ton var av de fyra möjliga alternativen. De två eleverna får turas om att sitta vid det andra pianot.

Eleverna har svårare för den här uppgiften än vad jag väntat mig. Svaren är väldigt chansartade och de gissar mer än de lyssnar. Dock har de väldigt roligt så jag beslutar mig för att försöka lite till för att se om det kanske lossnar lite. Jag ändrar övningen lite och spelar två toner, deras första uppgift blir nu först att bara lyssna och berätta om den andra tonen var lägre eller högre än den första. När de svarat rätt får de försöka att spela tonerna. Även nu förekommer det en hel del chansningar och jag beslutar mig för att avsluta gehörsträningen för denna gång. Jag går istället vidare enligt boken, de får sitta vid var sitt piano igen och lära sig en tredje ton, F, som ligger precis mellan de bägge toner som de redan kan och får placera sitt tredje finger på den i både höger och vänster hand. Innan lektionen tar slut hinner vi öva att spela de sex tonerna upp och ned lite

och den enda läxan blir att komma ihåg de sammanlagt sex tangenter som de lärt sig.

Jag var nöjd med den första lektionen men var lite orolig över att min enkla gehörsövning inte gått så bra, tänk om hela konceptet med gehörsbaserat lärande inte skulle funka med just dessa elever. Samtidigt var ju eleverna helt obekanta med instrumentet och jag var absolut inte redo att ge upp!

Vi började andra lektionen med att kolla in läxan, bägge eleverna kunde spela de sex tangenterna och de fick spela dem och samtidigt säga tonnamnen högt. Inga problem så långt och jag är glad att jag kan gå vidare från där vi slutade senast. I dagens första övning får eleverna lära sig de två resterande tonerna i handens position, E och G, och vi övar att spela alla toner upp och ner från tummen upp till lillfingret och tillbaks. Vi gör motsvarande övning i vänster hand.

Efter att vi gjort övningen ett tag går jag vidare enligt boken och lär ut de två första melodisuttarna på gehör, enligt modellen jag beskrivit under metodanvisningar. Första melodin går bara mellan tonerna D-E-F så de har egentligen redan spelat den i vår lilla övning som vi började lektionen med. Min förhoppning var att de nu lättare skulle känna igen tonerna. Även under denna lektion blev det problem när eleverna skulle lyssna och trots melodins enkla natur upplevde eleverna det som svårt att lyssna ut tonerna. Jag berättar då att det bara är de tre första tonerna i vår teknikövning som utgör meloditonerna. Detta fick det att lossna lite och efter ett tag lyckas vi komma igenom melodins fyra takter.

Eleverna har spelat mycket nu under lektionen, fingrarna är trötta och jag bestämmer mig för att det är dags för vårt första teoripass. De får se noterna på vad de just lärt sig och vi går igenom var tangenterna finns i notsystemet, hur man ser att det går upp och ner och om fjärdedelar och halvnoter, som stycket består av.

Jag är efter lektionen fortsatt skeptisk till att låta eleverna spela så mycket på gehör i början, när de knappt har några verktyg eller tonförråd att relatera till. Eleverna har dock uttryckt att de tycker ”det är kul att få leta upp tonerna”, och så länge de har kul ser jag inget problem med att fortsätta försöka några gånger till.

”Spela piano med ADAM”

Den allra första lektionen börjar med lite muntlig information som är nödvändig för att kunna börja spela efter ADAM-metoden. Eleverna får sitta ner framför pianot, titta på tangenterna och se på hur de svarta tangenterna är grupperade i

varannan grupp två och varannan tre. Deras första uppgift blir att lokalisera en svart tangent som sitter i mitten i en tre-grupp, eftersom denna tangent är ”skiljetonen” i ADAM-metodens tankesätt. Bakom tangenterna sitter siffrorna och vi spelar dem samtidigt som vi räknar från 1-7. Då har vi kommit till nästa ”skiljeton” och siffrorna börjar om igen med ett. De får också instruktioner om hur systemet använder plus- och minustecken för att komma åt de svarta tangenterna. Alla eleverna är med så långt och det verkar vara enkelt att förstå. Detta visar sig också när det är dags att komma igång och spela de första melodierna. Alla lyckas på ungefär fem minuter att lära sig melodin med högerhanden. Jag får avbryta ett par gånger och ge korta direktiv om sittställning/kroppshållning, och fingersättning då en av eleverna endast använder sitt pekfinger.

Jag stannar dem innan vi börjar med vänsterhanden och de får istället gå direkt på melodi nummer två, som är samma som den första fast ett halvt tonsteg upp. Även här går det fort för dem att lära sig, och när de kan den andra melodin ställer jag frågan om de märkte någon likhet mellan de två nu inlärdade melodierna. De ser lite frågande ut och det kommer först inget svar. Jag frågar istället om de märkte att det vara samma melodi fast de spelade på olika tangenter. De nickar och svarar jakande fastän de fortfarande ser lite undrande ut. Vi hinner inte mycket längre än så här första lektionen. Jag upplevde lektionen som positiv och lyckad och fick ett bra intryck av gruppen. Eleverna verkade också gå hem med en positiv erfarenhet.

De nästkommande lektionerna är lika positiva som den första. Jag inser att jag har haft tur med gruppen och de är alla glada och trevliga, och kommer bra överens inom gruppen. Alla fyra är på ungefär samma nivå spelmässigt och har lätt för att ta till sig ny information, vilket också underlättar undervisningen. Under de tre första lektionerna jobbar jag mycket med bokens två första sidor och jag känner ingen anledning att stressa fram och gå vidare med nya melodier i boken.

Eftersom boken, till skillnad från ”*Vi spelar piano 1*” och ”*Pianogehör 1*”, direkt börjar med tvåhändigt spel är det inte så lätt för eleverna att direkt få det att låta bra. Att trycka ner tre tangenter samtidigt upplevs av eleverna som svårt, eftersom motoriken i fingrarna inte ännu kommit igång tillräckligt. Jag upplevde det som att det tog ungefär tre lektioner innan den första ”tröskeln” var passerad och den allra mest grundläggande tekniken var på plats och eleverna klarade av att spela de två första sidorna med bägge händer.

6.3 Progression

”Vi spelar piano 1”

Agnestig-gruppen upplever jag som mer trögjobbad än vad jag hade förväntat mig. Efter fyra lektioner har de fortfarande svårt att skilja till exempel på fjärdedelar och halvnoter när de spelar melodier som de har i läxa. Under den fjärde lektionen består läxan av melodi nummer 5 ”I London” och elev ett spelar igenom läxan med rätt toner, fast han spelar alla toner lika långa. Jag ber honom spela melodin en gång till, och samtidigt ha blicken på noterna för att se om han nu reagerar då det dyker upp halvnoter. Rytmen stämmer fortfarande inte och jag låter istället elev två prova läxan. Elev två spelar långsamt och försiktigt och är nog med att träffa de rätta tonerna. Även elev två är otydlig med rytmen. Jag pratar då med bägge eleverna om rytmen och påpekar att de vita noterna skall klinga dubbelt så länge som de svarta. Elev ett svarar direkt att -”..jag höll dem ju längre...” och hade alltså själv upplevt att han spelat rätt rytm. Eleverna får prova att spela melodin vars en gång till, med instruktionen att tänka extra mycket på rytmen. Det blir en viss förbättring men rytmen svajar fortfarande, jag är inte tillräckligt nöjd och tror att eleverna är kapabla att göra det ännu bättre. Jag provar att spela melodin för dem ett par gånger och låter dem lyssna och ”räkna” rytmen högt. Eleverna spelar melodin vars en gång och det resulterar i en ytterligare förbättring, jag bestämmer mig för att gå vidare.

Vid det här laget noterar jag för mig själv att jag inte är säker på hur ”petig” jag skall vara när det gäller rytmen. Jag är av den uppfattningen att rytmkänsla är väldigt individuellt och i många fall inte är något man lär sig på ett par veckor, utan är snarare något som successivt växer in i en ju mer man sysslar med musik och övar. Därför bestämmer jag mig för att inte vara ”petnoga” utan går vidare med förhoppningen att det skall lossna med tiden.

En annan sak som jag reagerar på efter att ha jobbat några veckor med *”Vi spelar piano 1”* är hur enformiga och monotona melodierna är. Detta får jag även bekräftat då jag i slutet av den sjätte lektionen frågar eleverna hur de tycker att det går för dem. Ett av svaren löd:

”...jag tycker att det varit sådär, för att vi har inte fått lära oss speciellt några sånger och så, utan bara lite toner upp och ner...”

De tolv första melodierna börjar som tidigare nämnt på ettstrukna C och melodin gör utifrån den tonen försiktiga utflykter ett eller två steg uppåt och nedåt. Resultatet blir att melodierna i princip låter likadant, att alla läxorna i princip bara är små variationer av varandra. Jag funderar på om det kan vara en bidragande

orsak till att det ibland uppstår svårigheter för eleverna, vad gäller till exempel melodi och rytm då de kanske har svårt att särskilja dem från varandra.

Jag beslutar mig för att försöka jobba igenom de 22 första melodierna i ett lite raskare tempo än vad vi haft tidigare, och kanske hoppa över några för att nå fram till och hinna spela de lite mer intressanta musikstyckena. Under den sjunde lektionen gör jag ett litet hopp i boken fram till melodi 24 "Klockorna Ringa", där höger och vänster hand för första gången i boken spelar olika saker. Jag visar för eleverna hur händerna jobbar samtidigt med varandra och hur flera toner klingar samtidigt. Jag märker hur eleverna lyser upp och får en liten kick av att det äntligen är dags att börja spela med bägge händerna.

Lektionen efter tycker jag mig märka ett uppsving i elevernas övande och entusiasm, vilket resulterar i att de utvecklas några steg till.

"Pianogehör 1"

Under tredje lektionen lär jag ut "Visa i moll", en enkel melodi på fyra takter, enligt modellen beskriven under "Metodanvisningar". Det är fortsatt mycket chansande och gissande från elevernas sida när vi arbetar med gehörsspel, och det krävs mycket vägledning från min sida för att leda dem till rätt tangent. Det kan vara små instruktioner,

"...du är på rätt väg, prova ett steg upp till, låter det rätt då?..."

som är nödvändiga för att de skall hitta rätt. Jag är rädd för att de skall tappa koncentrationen och lusten och i stället bli frustrerade om det tar för lång tid för dem. Samtidigt tappar man lite poängen med det hela om man gör det för lätt, så det krävs en ständig avvägning från mig för att hitta en lagom utmanande nivå.

Veckan efter är det dags för eleverna att spela upp den intränade melodin. Jag frågar om de vill titta i boken och se noterna när de spelar upp eller om de vill spela utantill. Bägge väljer att spela utantill. Elev A spelar upp stycket i omvänd ordning och spelar takt 3-4 som ligger i högerhanden först och sedan takt 1-2 som ligger i vänster. För att se om det var en tillfällighet ber jag eleven spela stycket igen, resultatet förblir detsamma. Jag ber eleven kolla i noterna men hon lyckas inte upptäcka sin lilla miss nu heller så jag påpekar den för henne och vi går igenom noterna i boken. Då får jag eleven med mig och hon spelar upp melodin rätt.

Dags för elev B att spela samma melodi. De två första takterna med vänsterhanden går bra, men i de två sista med högerhanden spelar hon "rätt" fast ligger hela

tiden en tangent för lågt. Resultatet blir att den delen av melodin klingar i C-dur istället för D-moll som noterat och inlärt.

När jag reflekterar över den gångna lektionen kommer jag fram till att elev A nog inte alls tittat i boken under veckan, utan bara försökt komma ihåg melodin som hon fick lära sig den och någon gång mellan lektionerna har melodins två delar bytt plats med varandra. För elev B's del visar den miss som gjordes på att eleven lyckats lära sig stycket rent motoriskt, men glömt vilken som varit första tonen. Eftersom elevens version av melodin klingade väldigt olikt hur hon lärt sig den (i dur istället för moll), kan detta peka på att eleven litade mer på sitt minne om vilka tangenter hon lärt sig, än på sina öron och sitt gehör för hur det lät.

Under de kommande lektionerna försöker jag förebygga att problem som de ovanstående uppstår med instruktioner som till exempel:

”...försök att öva så fort som möjligt efter lektionen, redan samma kväll och spela läxan några gånger medan ni kommer ihåg den som ni lärt den på lektionen...”

Jag beslutar mig också för att lägga lite mer tid på att analysera notbilden med eleverna efter att de lärt sig ett nytt stycke. På så sätt kan de lättare rätta sig själva genom att titta i noterna om det skulle bli fel när de övar.

”Spela piano med ADAM”

Gruppen är fortsatt lätt och rolig att jobba med. Under den fjärde lektionen går vi igenom bokens version av ”Blinka lilla stjärna” enligt den modell som jag beskrev under ”Resultat B - Förord och metod” och det blir även läxan till nästa lektion. Den femte lektionen börjar med att de fyra eleverna får spela igenom ”Blinka Lilla Stjärna” en och en. För två av eleverna går uppgiften mycket bra och de spelar igenom läxan felfritt. Den tredje eleven spelar melodin helt rätt men dubblar alla notvärden i vänster hand. Efter några takter märker hon dock att något är fel och stannar, men är inte säker på vad som gick snett. Den fjärde eleven spelar också igenom låten felfritt men spelar en oktav lägre än vad som står noterat i både höger och vänster hand. Inga problem att rätta till men det här är två typexempel på små misstag som jag noterat att eleverna kan göra när man arbetar i ADAM-metoden. Tonerna i varje oktav har ju samma siffror och det är inte lätt för eleven att veta vilken som är rätt oktav att börja i när vi inte pratat så mycket, eller inte alls, om musikgrammatik och notering. Att elev tre missar i rytmen kan kanske förklaras på samma sätt. Jag upplever inte att några av de missar som görs är särskilt allvarliga utan med en enkel instruktion fick de båg-

ge eleverna rätt på det. Dock börjar jag själv fundera på om jag kanske skall ta ett kort "teorinack" ändå med eleverna så att de kan vara lite mer medvetna om musikens notation när de studerar in nya låtar.

Jag avbryter spelandet på lektionen en stund och gör ett kort teoretiskt pass framme vid den vita tavlan på cirka tio minuter och går igenom det mest grundläggande om musiknotation. Efteråt ber jag eleverna att när de har en låt i läxa så skall de även notera och försöka komma ihåg var de olika tonerna är noterade i notsystemet, efter att de har lärt sig spela låten med hjälp av siffrorna.

Här vill jag skjuta in en kommentar till ovanstående stycke då jag är medveten om att mitt lilla teoripass kan ses som ett avsteg från metoden som påverkar resultatet. Inslaget i lektionen kom som en naturlig impuls och det var inget som jag i förväg planerat att göra. Jag gjorde det i ett försöka bearbeta de problem som uppstått, för att hjälpa eleverna lära sig hur de skall tolka en notbild för att till exempel kunna veta vilken oktav de skall spela i. Eftersom min studie görs i samband med min tjänst på Montessoriskolan är jag mån om eleverna och inte beredd att medvetet göra ett sämre jobb som lärare, bara för uppsatsens skull. Det kändes dock inte som en stor grej eller "avsteg" i stunden när jag gjorde det utan som en naturlig följd på vad som hänt tidigare under lektionen.

Jag upplevde att efter ungefär halva terminen så hade eleverna en så pass funktionell teknik att de snabbt kunde lära sig enklare melodier, jag varierade härefter låtar från ADAM-boken med nyare låtar som eleverna kände igen från radion och i vissa fall önskat spela, till exempel Nanne Grönvalls "Håll om mig". Detta gav mig möjlighet att variera den ständigt växande repertoaren. Adam Zimny har även låtit utveckla ett notationsprogram för Windows som lärarna har till förfogande för att kunna skriva egna arrangemang att använda i sin undervisning. Jag försöker att låta eleverna ha ett visst inflytande över repertoar, och har sedan möjlighet att själv anpassa arrangemanget efter deras nivå och få det utskrivet med hjälp av datorprogrammet.

Jag kan också efter ungefär halva terminen notera att ADAM-metoden verkar ha just den effekt som den är tänkt. Eleverna lär sig, rent spelmässigt, snabbare och har vid denna tidpunkt en större repertoar än någon av de andra två undervisningsgrupperna.

6.4 Avslutning

”Vi spelar piano 1”

Efter de tolv lektionerna har vi lyckats spela oss fram till runt melodi 30. Alla melodier som eleverna fått spela har varit inom en och en halv oktavs omfång och samtliga i C-durs tonart. De har utvecklat en god notläsningsförmåga och klarar av att läsa enkla melodier inom det lärda omfånget. Jag tror dock att det varit en kämpig termin för eleverna och det har gått upp och ner med inspirationen och övandet.

Efter den sista lektionen får jag tillfälle att prata med en förälder, då de var inbjudna till den sista lektionen. Föräldern hade själv spelat piano en termin och använt just ”Vi Spelar Piano 1”. Han beskrev minnet från sin undervisning:

Det var så mycket notläsning i början, det blev tråkigt till slut och jag gick bara en termin. Det ångrar jag nu, det hade varit kul att kunna spela lite...men det är väl den där första tröskeln man skall över....

Jag förmodar att denna förälder inte är ensam om sin erfarenhet och funderar återigen på värdet av att fokusera mycket på notläsning första terminen. Framför allt om ens målsättning bara är att ”...kunna spela lite...”

Jag upplever ändå terminen som helhet som ganska lyckad, bägge eleverna hade gjort stora framsteg under lektion 1-12, även om jag nog helst sett att vi hunnit längre. Egentligen är ungefär där vi slutade som, enligt mitt tycke, boken börjar bli intressant. Någonstans runt melodi 37 börjar låtarna och arrangemangen låta musik på riktigt. Jag anser själv när jag bläddrar framåt att de kommande arrangemangen ofta är mycket bra gjorda och väl genomtänkta. På ett sätt är det synd att vi inte hann längre på tolv lektioner, men samtidigt tror jag att jag lyckats släpa min elevgrupp över den ”första tröskeln”, som föräldern pratade om.

”Pianogehör 1”

Under första halvan av terminen kändes det trögt många gånger att jobba med gehörsbaserad undervisning i så stor utsträckning. Det har tagit tid att uppnå resultat och det har krävts envishet och tålamod både från mig själv och från eleverna. Under lektion 7-9 jobbar vi mycket med författarens arrangemang av ”Vem kan segla förutan vind” och plötsligt börjar det lossna rejält för eleverna. Jag märker en drastisk sänkning av antal gissningar i lärmomenten och märker tydligare hur bägge eleverna fler och fler gånger hittar rätt ton genom att använda sina öron. ”Vem kan segla...” är förvisso en melodi som barnen redan är be-

kanta med men förbättringen märks även när jag lär ut basstämman. Vi jobbar även med ett par andra melodier ur boken och lärmomentet går bra här med, eleverna märker också av förbättringen och det blir ett lyft för alla, framför allt under de sista 2-3 lektionerna.

När jag samtalar med eleverna i slutet av terminen är de positiva till hur vi har arbetat,

”...man lär sig bättre när man får lyssna och leta upp tonerna först...”

”...det är roligt att lyssna och träna att hitta rätt...”

Efter den sista lektionen är jag väldigt nöjd med hur undervisningen av den här gruppen har fungerat. Både jag och eleverna har haft roligt och det är något jag värderar högt när det gäller nybörjarundervisning. Vi har långt ifrån hunnit gå igenom hela boken men har ändå hunnit känna på melodier av varierande karaktär. Eleverna har lärt sig några låtar som enbart består av en melodistämman som i vissa fall hoppar mellan höger och vänster hand. De har spelat stycken där höger och vänster spelar samtidigt av varierande karaktär, till och med fyrstämmigt i ett fall (”Spöken”, som blev ett av deras favoritstycken att spela). Teoretiskt och notspelsmässigt ligger de efter Agnestig-gruppen, men inte så mycket. De har bra koll på hur systemet fungerar som helhet och har lärt sig skilja på de olika notvärdena och pauser, samt saker som bindebågar med mera. Vad de har lite problem med ibland är tonhöjderna, vilken ton som ligger var i notsystemet.

Under terminens gång har jag fått bryta av från låtordningen i boken ibland för att hitta lämpligt material. Enligt min egen uppfattning är många av arrangemangen tyvärr lite trista, de är inte särskilt melodiska och inspirerande och det märks lite väl tydligt vad författaren varit ute efter att träna. Jag har förståelse för att man behöver bygga upp sina melodier så att de övar vissa moment i spelandet, men det får inte gå ut över musiken för mycket. Det slutliga resultatet får inte låta övning, utan måste låta musik! Det finns dock även många bra arrangemang och melodier i boken, men det ovanstående har varit en anledning till att jag valt att hoppa lite i den.

”Spela piano med ADAM”

De fyra eleverna i denna grupp fortsätter att utvecklas i ungefär samma takt under hela terminen. Vi har hunnit spela igenom det mesta materialet i ”Spela piano med ADAM”, även om jag valt att hoppa över några låtar som inte innehållit just de utmaningar för eleverna som jag varit ute efter.

Eftersom ADAM-metoden är speciell i och med att den inte använder sig av ett traditionellt notsystem, utan har lagt till ytterligare en dimension med siffrorna, kan jag inte låta bli att vara nyfiken på vad som skulle hända om jag plötsligt tog bort siffrorna. Jag beslutar mig för att göra ett litet test med ADAM-eleverna för att se om det fastnat någon kunskap om traditionell notering. Jag väljer ut ett litet stycke ur Agnestigs bok, ”På havet” och ber dem spela det.

- Elev ett hittade första tonen direkt (ettstrukna E) och gjorde en liten trevande genomspelning, men lyckades lista ut de rätta tonerna av notbilden. Eleven gör ett andra försök från början och spelar nu rätt från början till slut.
- Elev två spelar igenom melodin direkt utan problem.
- Elev tre missar på ett par toner och hamnar ett steg för högt, och på grund av det blir de nästkommande tonerna också fel. Elev tre är den som är osäkrast av de fyra eleverna.
- Elev fyra har ingen aning om vilken den första tonen är, men när jag visar honom så lyckas han komma igenom melodin, även om det gick väldigt långsamt.

Ovanstående ”test” skall ses som en parentes i sammanhanget, eftersom metoden inte strävar efter att lära eleverna läsa noter i första hand. Jag genomförde det mest för min egen nyfikenhets skull och kan konstatera att eleverna tagit till sig lite notläsningskunskap på vägen, även om de självklart inte behärskar det lika bra som eleverna i de andra undervisningsgrupperna.

Avslutningsvis är jag nöjd med vad eleverna har lärt sig och presterat under de tolv lektionerna. De har utvecklat en bra grundteknik att bygga vidare på och har hunnit spela igenom mycket material. Eleverna själv verkar eniga om att de har haft en rolig och lärorik termin. En elev kommenterar siffersystemet,

”...som en hjälp, det går snabbare att lära sig låtarna.”

och får medhåll av de andra eleverna.

7. Diskussion

I detta kapitel följer slutligen min utvärdering av terminens arbete med de tre böckerna. Jag har valt att, till skillnad från Resultatredovisningarna, diskutera varje bok för sig.

7.1 Vi spelar piano 1

Mina intryck av den här boken är blandade. Den har som syfte att introducera nybörjareleven för musik och pianospel med notläsning som utgångspunkt. Boken är till synes väldigt långsam i sin progression, och nya toner och annan information presenteras och förankras i flertalet melodier innan man går vidare i nästa steg. Vad som är bra med detta är att eleven ges en möjlighet att utveckla och etablera de ”scheman” som är nödvändiga utan att det går för fort fram. I kapitlet ”Bakgrund - Schemateorin” kan vi läsa om hur ”ju fler mönster man automatiserar desto enklare blir det att ägna sitt medvetande åt nya saker”. Detta tycker jag eleverna har en god möjlighet att uppnå om man jobbar systematiskt med boken. Både de ”scheman” som behövs för att lära sig det motoriska och de som behövs för att tolka en notbild hinner förankras. På grund av det tror jag man har en god möjlighet att undvika den risk som Rostvall & West beskriver när de menar att

...alltför tidig fokusering på notläsning i läroprocessen kan leda till att viktiga mönster aldrig automatiseras ordentligt, eftersom elevens medvetande är upptaget med att lära sig tolka notbilden. (Rostvall & West, 2001).

I teorin tycker jag att boken har ett bra upplägg, vill man lära sig läsa noter är det här en bra metod men i praktiken tror jag att det långsamma tempot i inledningen kan leda till motivationsbrist hos eleverna. Den forskning som jag presenterat i kapitlet ”Bakgrund – Tidigare forskning i Musik-/Kulturskolan” pekar också ut det här problemet och resultatet av min undervisning med denna bok bekräftar det ytterligare med elevkommentarer som

”...jag tycker att det varit sådär, för att vi har inte fått lära oss speciellt några sånger och så, utan bara lite toner upp och ner...”

Detta citat får leda vidare till nästa ”problem” som jag fann med den här boken och tidigare tagit upp i kapitlet ”Resultat B – Progression – *Vi spelar piano 1*”. Där beskrev jag hur de första melodierna alla börjar på ettstrukna C och hur de i princip låter ”likadant” och är små variationer av varandra. På grund det och det långsamma tempot i boken dröjer det alltså innan det börjar ”låta musik”, vilket gjorde att jag ibland kunde upplevde att eleverna tyckte det var tråkigt.

Med ovanstående taget i beaktning tror jag ändå att boken kan fungera bra som undervisningsmaterial för nybörjare. Känner man som lärare till de här ”riskerna” är det nog lättare att balansera tempot i progressionen efter elevernas förmåga. För min egen del var det första terminen som jag jobbade med boken som lärare och det var klart en lärorik erfarenhet.

Trots att det var lite upp och ner med motivationen under terminens gång lyckades eleverna ändå tålmodigt kämpa sig igenom den första ”tråkiga” delen av boken och komma fram till de mer musikaliska och intressanta låtarna/arrangemangen. Jag tror att en tänkt fortsatt undervisning med de här eleverna under en termin två skulle kunna bli mycket positiv. Även om eleverna inte hunnit upp på samma nivå rent speltekniskt och repertoarmässigt som de andra två grupperna så tycker jag att de har en bredare grundkunskap med sig som skulle kunna bädda för vissa fördelar i fortsatt undervisning.

Avslutningsvis måste jag sätta ett frågetecken för bokens totala uteslutande av melodier i moll. Skillnaden mellan dur och moll är ju så väsentlig i musikens värld och jag tycker det är synd att boken inte varierar sig här. Nu går istället eleverna miste om möjligheten att tidigt få lära sig skillnaden mellan dur och moll, inte minst gehörsmässigt.

7.2 Pianogehör 1

Mitt största intryck efter att ha jobbat en termin med denna bok är att detta är ett mycket spännande arbetssätt, både för lärare elev, som jag gärna skulle ha jobbat med under en lite längre period för att se vilka resultat det skulle kunna få på sikt.

Modellen som jag använde mig av när jag lärde ut nya melodier, och som är beskriven i kapitlet ”Resultat B – Förord och metod”, visade sig fungera bra när man har mer än en elev samtidigt. För att min modell skall fungera krävs ett par förutsättningar:

- Det måste finnas minst 2 pianon/klaviaturer att tillgå, och det är ingen självklarhet i många skolor/undervisningsrum. Det bör också gå att ”skärma av” elevens synvinkel vid behov så att han/hon ”tvingas” lyssna på lärarens förebildning, snarare än att titta på den.
- Eleven måste ha möjlighet att kunna öva själv samma dag som lektionen har varit, för att förankra vad de lärt sig under lektionen och inte riskera att glömma melodin eller stycket. Detta visade sig kunna vara fallet om de väntat någon dag med övandet.

Om dessa krav går att uppfylla tycker jag att man har goda möjligheter att bedriva gehörsbaserad undervisning. Även om man väljer att inte jobba strikt efter just denna bok, tror jag att moment med gehörsinläring kan vara av stor vikt i pianoundervisning, och då inte bara för nybörjare.

En annan sak som jag noterat under terminens gång och ser som positivt är att det hela tiden varit väldigt ”effektivt” för eleverna rent arbetsmässigt. De sitter vid pianot och lyssnar och spelar aktivt under större delen av lektionerna och deras koncentrationsnivå är väldigt hög, högre än i någon av mina andra undervisningsgrupper. I många musik- och kulturskolor kan lektionerna vara så korta som 20 minuter och då kan detta vara ett sätt att uppnå en hög arbetsintensitet under den korta tid man har på sig.

Även med denna metod, precis som med Agnestig-gruppen, upplevde jag att det fanns en ”tröskel” som behövde passeras för att det skulle lossna. I det här fallet handlade det om att eleverna i början saknade de verktyg man behöver för att kunna ta ut en melodi på gehör, inte bara lyssningsmässigt utan även motoriskt. Återigen kan vi knyta detta tillbaka till schemateorin och om hur man behöver hinna automatisera vissa scheman så att man lättare kan fokusera på att tolka ny information. Eleverna måste också hinna bilda sig en uppfattning om hur de skall relatera vad de hör till klaviaturen och hur den fungerar med intervall och så vidare.

Det ovanstående tror jag kan ha varit en anledning till att undervisningen inte gav särskilt bra resultat i början, som jag beskrivit i ”Resultat B”. Här lärde jag mig att det gäller att ge eleverna tydliga direktiv vid lyssnandet, till exempel genom att säga vilka toner som finns med i melodin för att begränsa dem. Det kan till och med vara så att man kanske får nöja sig med att till exempel spela två toner och låta eleven svara på om den andra tonen var högre eller lägre än den första, för att få eleven komma igång med lyssnandet i början.

När jag lyssnar igenom inspelningarna från de tidiga lektionerna märker jag på mig själv hur mitt tålamod nästan brister vid ett par tillfällen och jag får en småirriterad ton. Jag vill understryka att det krävs ett enormt tålamod från läraren när man jobbar med det här arbetssättet. Var ihärdig och positiv, det kommer att lossna!

Lossna var ju precis vad det gjorde till slut. När eleverna väl jobbat upp en funktionell teknik och kommit igång med sitt ”lyssningstänkande” så blev undervisningen väldigt fruktbar och det gick betydligt snabbare att lära ut melodier.

Jag måste också här kritisera materialet i boken till en viss del. I ”Resultat B – Avslutning” skrev jag om hur jag fick hoppa lite i boken för att hitta lämpligt material att jobba med. Detta för att jag upplevde en del av melodierna i boken som oinspirerande rent musikaliskt, då de lät lite väl mycket som övningar.

Jag tror att när man är ute efter att väcka någons intresse för musik och utveckla musikalitet hos en individ, så måste man arbeta med ett material som hela tiden

har ett musikaliskt värde. Här tycker jag boken har en del brister och jag skulle gärna se att vissa av de mer etydiska melodierna fick en mer musikalisk karaktär.

Avslutningsvis vill jag säga att undervisningen av den här elevgruppen varit en positiv överraskning. Innan arbetets början var jag lite skeptisk till att fokusera så mycket på gehörsbaserat lärande på ett så tidigt stadium, och det fick jag ytterligare fog för efter de första lektionerna. Därför kändes det extra skönt när det lossnade och eleverna fick en kraftig utvecklingskurva under slutet av terminen. Även här skulle det vara intressant att jobba vidare för att följa utvecklingen under en andra termin.

7.3 Spela piano med ADAM

Arbetet med denna elevgrupp har också den varit väldigt inspirerande och givande för mig som snart nyexaminerad lärare. ”*Spela piano med ADAM*” är den bok som särskiljer sig mest i och med att den inte använder sig av traditionella noter.

Enligt Adam Zimny själv är tanken att hans metod skall fungera som en genväg in i musicerandet. Läraren skall i möjligaste mån få barnen att själv efterhand upptäcka de regler som finns om musiknotation, han menar att den nya kunskapen förankrar sig djupare om eleven själv får upptäcka jämfört med om läraren berättar hur det ligger till. Ett sätt att uppnå detta är att låta repertoaren till så stor del som möjligt bestå av för eleverna redan välkända melodier. Därigenom kan eleverna själv titta på hur den noterade rytmen ser ut samt hur tonhöjderna (notbilden) noteras och sedan relatera det till sitt spelande då de redan lärt sig spela musiken.

Om man tänker sig att jobba efter Adams metod och hans bok under ett längre perspektiv kan jag se ett par risker som jag tror man kan förebygga som lärare bara man är medveten om dem. Eftersom eleverna lär sig notläsning med hjälp av siffersystemet blev det i min erfarenhet så att de drog på sig ett litet handikapp när det gällde att läsa ”vanliga” noter. Om en elev efter att ha studerat efter Adams metod i några terminer vill fortsätta och fördjupa sina pianokunskaper blir det aktuellt att leda eleven över till vanlig notläsning. För att underlätta denna process tror jag att man redan under första terminens undervisning kan ha nytta av lite enklare notläsningsövningar. Detta för att ge eleverna en chans att förstå hur de skall tolka tonhöjden i notsystemet, utan att ta hjälp av siffran. Min erfarenhet när jag testade detta under den fjärde lektion som jag nämnde under ”Resultat B – Progression” var positiv. Det kändes som om eleverna kunde ut-

nyttja denna kunskap när vi fortsatte framåt i boken, och jag tyckte också det till viss del märktes på det lilla testet jag gjorde i slutet av terminen.

När man väl visat eleverna hur siffersystemet fungerar, vilket vi gjorde direkt första lektionen, gick det väldigt fort att komma igång med spelandet. Att siffrorna bidrar till att eleverna lär sig spela musiken snabbare ställer jag utom allt tvivel. Jag upplevde också att de utvecklade motoriken och en grundteknik snabbare i och med att de hann igenom mycket material under de första lektionerna.

Att börja spela tvåhändigt direkt upplevde jag inte som ett problem, även om det krävdes lite extra nötbände för att få ihop bägge händerna samtidigt i början. Snarare var det kanske till och med positivt att komma igång direkt, bokens basstämmor är relativt enkla och lämpar sig väl till nybörjare.

Totalt sett är jag nöjd med vad jag och framför allt eleverna i gruppen lyckades åstadkomma under en termin. Jag kan bara konstatera att ”*Spela piano med ADAM*” är ett läromedel som fungerar som det är tänkt, att eleverna kommer in i musicerandet på ett så direkt och snabbt sätt som möjligt.

Eftersom mitt arbete är begränsat till första terminens undervisning har jag inte möjlighet att titta på de eventuella konsekvenser som metoden kan komma att ge ur ett längre perspektiv. Frågor som berör hur länge man bör använda sig av ”siffersystemet” och liknande har inte behandlats här men jag tror att det är något som kräver fundering och diskussion när man kommit så långt med sina elever att det blir aktuellt.

8. Slutsatser

Jag själv tror inte att något barn börjar spela ett instrument med målet att bli professionell musiker från början. Jag tror det handlar mer om att ge barnen de verktyg de behöver för att kunna uttrycka den musik som de har inom sig och utifrån det skaffa sig vidare kunskaper om sitt instrument och om musik. Därför tycker jag att det är viktigt att som lärare fråga sig själv och sina elever vad man vill uppnå med undervisningen.

Min undersökning tycker jag visar på att lärarens arbetssätt kan ha ett stort inflytande på vilken riktning undervisningen och progressionen tar, och att det är viktigt att noga välja sin metod utifrån vad man vill uppnå. Därmed inte sagt att man måste hålla sig till ett sätt att jobba på. Snarare gäller det att hitta en bra ba-

lans av olika moment i sin undervisning, och jag tror att min uppsats kan vara till hjälp för att hitta sin egen ”balans”.

Jag vill återigen också understryka begränsningen jag gjort, att undersökning enbart avsett att behandla läromedlen. Resultaten färgas ju så klart av min personlighet och mitt sätt att undervisa, och det är inte säkert att en annan lärare skulle ha stött på de ”problem” som jag gjort eller nått samma resultat.

Arbetet med denna uppsats har gett mig själv många nyttiga erfarenheter som jag kan ta med mig i min fortsatta undervisning. Jag hoppas den kan ge några idéer till andra piano-/instrumentlärare om hur man kan jobba får att uppnå sina mål.

Referenser

Agnestig, Carl Bertil. (1958). *Vi spelar piano 1*. Gehrmans Musikförlag AB, Stockholm.

Carlsson, Anders. (2000). *Lärare i och utanför musikskolan*. Musikhögskolan i Malmö, Malmö.

Hartsmar, Nanny. (2004). *Det Leksamma Allvaret – fyra språkutvecklande miljöer*. s39-45. Myndigheten för skolutveckling.

Holmberg, Kristina. (2005). *Konstruktion av legitimitet kring pedagogiska idéer vid kulturskolan*. Musikhögskolan i Malmö, Malmö.

Hultberg, Cecilia. (2000). *The Printed Score as a Mediator of Musical Meaning. Approaches to Music Notation in Western Tonal Tradition*. (doktorsavhandling i musikpedagogik). Musikhögskolan i Malmö, Malmö.

Johansson, Karin. (2002). *Den Inbillade Läraren*. (uppsats) Diss. Musikhögskolan i Malmö, Malmö.

Rostwall, A-L. & West, T. (2000). *Handlingsutrymme*. KMH Förlaget.

Rostwall, A-L. & West, T. (2001). *Interaktion och Kunskapsutveckling – en studie av frivillig musikundervisning*. (skrifter från Centrum för musikpedagogisk forskning). Kungliga Musikhögskolan i Stockholm.

Söderqvist-Spering, Åsa. (2000) *Pianogehör 1*. Gehrmans Musikförlag AB, Stockholm.

Zimny, Adam. (1994) *Spela piano med ADAM*. ADAM Publishing, Malmö.